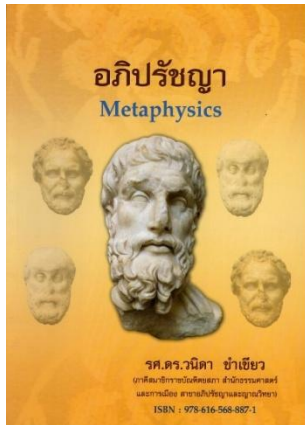

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง “อภิปรัชญา Metaphysics”

เขียนโดย วนิดา ขำเขียว

Book Review: Metaphysics Written by Wanida Kumkeiw

พระจาดูรงค์ อาจารย์สุโก^{1*} และพระเกรียงศักดิ์ สิริสกุโก²

PhraJaturong Ajarasupho¹ and PhraKriengsak Sirisakko²

พระพระจาดูรงค์ อาจารย์สุโก คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1*}

พระเกรียงศักดิ์ สิริสกุโก คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University²

*Corresponding Author, E-mail: rong2553@yahoo.com

Received: April 17, 2024

Revised: May 25, 2024

Accepted: June 18, 2024

บทนำ

หนังสือเรื่อง “อภิปรัชญา Metaphysics” เขียนโดย วนิดา ขำเขียว ภาควิชาอักษรศาสตร์บัณฑิตยสภา สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 1 กรกฎาคม 2563 พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อก กรุงเทพมหานคร หนังสือเล่มนี้มี 6 บท จำนวน 160 หน้า

สรุปสาระสำคัญ

หนังสือเรื่อง “อภิปรัชญา Metaphysics” เขียนโดย วนิดา ขำเขียว มี 6 บท คือ บทที่ 1 ปฐมบท บทที่ 2 แนวคิดอภิปรัชญาสมัยความเจริญของกรีก บทที่ 3 แนวคิดอภิปรัชญาสมัยหลังอริสโตเติล บทที่ 4 แนวคิดอภิปรัชญาสมัยกลาง บทที่ 5 แนวคิดอภิปรัชญาสมัยใหม่ บทที่ 6 ปัจฉิมบท มีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

บทที่ 1 ปฐมบท

มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีลักษณะแตกต่างจากสัตว์อื่น คือ ช่างสงสัยอยากรู้อยากเห็นและรู้คิด ดังนั้นเมื่อเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางธรรมชาติ เช่น ฝนตก พายุพัด ไฟไหม้ ภูเขาไฟระเบิด แผ่นดินไหว น้ำท่วมรวมถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีการเกิดการตาย เป็นเหตุที่ทำให้พวกเขาต้องคิดใคร่ครวญในความมีอยู่ของตัวเองและสรรพสิ่ง เกิดความประสพซึ่งจะรู้จักโลกจักรวาล ความหมายของชีวิตและธรรมชาติของความจริงขั้นสูงสุดเพราะมนุษย์ต้องการพื้นฐานที่มั่นคงและต้องการรูปแบบในการใช้ชีวิต

ความเป็นมาของคำว่า อภิปรัชญา ทากาตุระ อันโด (Tagatura Ando) ศาสตราจารย์ปรัชญา มหาวิทยาลัยริตสึเมคัง (Ritsumeikan) ที่เกียวโตได้กล่าวไว้ว่าอภิปรัชญานี้ในภาษาอังกฤษใช้ metaphysics ซึ่งมาจากภาษากรีกที่ออกเสียงว่า ta meta ta physika อันเป็นงานของอริสโตเติล แต่อริสโตเติลไม่ได้เป็นคนตั้งชื่อนี้ ท่านเรียกงานชุดนี้ว่า first philosophy หรือ theology โดยมีเป้าหมายในการในเรื่องการฝึกฝนด้านปัญญาและประวัติของคำว่า metaphysics เกิดขึ้นโดยบังเอิญเมื่อประมาณ ศตวรรษก่อนคริสตกาลโดยมีแอนโดรนิคัส (Andronicus) ผู้ทำหน้าที่รวบรวมงานเขียนของอริสโตเติลเพื่อนำไปเผยแพร่ ในขณะที่มีการจัดเรียงงานเขียนทั้งหมดตามลำดับรายชื่อนี้ถูกวางไว้หลังงานฟิสิกส์ และเป็นงานที่แต่เดิมมาได้เป็นงานที่สมบูรณ์อย่างต่อเนื่องแต่เกิดจากการบรรยายหลายครั้งในช่วงเวลาที่แตกต่างกันและผู้เขียนคืออริสโตเติลไม่ได้ให้ชื่อแน่นอน แอนโดรนิคัสเรียกว่า ta meta ta physika ซึ่งตรงกับภาษาละตินว่า metaphysics และภาษาอังกฤษใช้คำว่า metaphysics ซึ่งมีความหมายว่างานที่มาหลังฟิสิกส์

ประเด็นปัญหาทางอภิปรัชญาสรุปได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ จิตนิยม สสารนิยมหรือวัตถุนิยม ธรรมชาตินิยม ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาอภิปรัชญา 1. ทำให้ผู้ศึกษาเป็นคนมีความรู้ความสามารถในการเข้าใจอะไรต่าง ๆ ได้ชัดเจนและดีขึ้น 2. ทำให้เป็นผู้มีความสามารถในการวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดและเป็นขั้นตอน 3. ทำให้มีความสามารถในการใช้เหตุผลโต้แย้งหรือยืนยันสนับสนุนแนวคิดของตนได้อย่างมั่นใจ 4. ทำให้มีความสามารถในการประนีประนอมความคิด และ 5. ทำให้เกิดปัญญาอันเป็นสาระสำคัญที่สุดที่ทำให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

บทที่ 2 แนวคิดอภิปรัชญาสมัยความเจริญของกรีก

แนวคิดอภิปรัชญาสมัยก่อนโสกราตีส สำนัก ไมเลเซียน (Milesian) มี 3 ท่านคือ เทลีส (Thales) อแนกซิแมนเดอร์ (Anaximenes) อะแนกซิเมนิส (Anaximenes) โดยสรุปคือ เทลีส (Thales) เชื่อว่าปฐมธาตุคือน้ำ อแนกซิแมนเดอร์ (Anaximenes) เชื่อว่าปฐมธาตุคือ อนันต์ (infinite) อะแนกซิเมนิส (Anaximenes) เชื่อว่าปฐมธาตุคืออากาศเพราะเป็นสิ่งจำเป็นต่อทุกชีวิต พิทาโกรัส (Pythagorus) ยอมรับจำนวนเลขที่ครอบครองจักรวาล เฮราคลิตุส (Heraclitus) สังเกตว่าทุกอย่างรอบตัวล้วนมีไฟเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตและมีความสำคัญต่อมนุษย์ไฟจึงเป็นความจริงสูงสุดเพราะทุกอย่างเกิดจากไฟและกลับสู่ไฟ สรรพสิ่งมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปเพราะไฟมีพลังที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง หลักคำสอนที่สำคัญของท่านคือ ท่านไม่สามารถก้าวเป็นครั้งที่ 2 ในแม่น้ำสายเดียวกันเพราะน้ำใหม่ก็ไหลผ่านเรา ปาร์เมนิเดส (Parmenides) เห็นว่า ทุกสิ่งคือหนึ่งเดียว แก่นของสรรพสิ่งจะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือสิ่งที่เรียกว่าสัต (being) ส่วนการเปลี่ยนแปลงคืออสัต (non-Being หรือ becoming) สิ่งที่เป็นอสัตไม่มีอยู่เพราะเป็นความว่างเปล่าไว้ (void)

แนวคิดอภิปรัชญาของซีโน (Zeno) ซีโนเป็นนักปรัชญา ผู้บุกเบิกการโต้แย้งเชิงตรรกะ เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงที่ดูเหมือนว่ามีอยู่ในโลกนี้มันไม่ได้มีอยู่จริงเป็นแต่ภาพลวงตาที่ทำให้เราคิดว่าความเปลี่ยนแปลงมีอยู่ โดยนำเสนอข้อโต้แย้งที่เรียกว่าปฏิทรรศน์ของซีโน

อภิปรัชญาของอะแนกซาโกรัส (Anaxagoras) เห็นว่าสารมีจำนวนที่มหาศาลนับไม่ถ้วนและแบ่งทอดออกไปเรื่อย ๆ อย่างไม่สิ้นสุด การรวมตัวของท่านก็เป็นไปไม่สิ้นสุดจึงไม่มีธาตุบริสุทธิ์แต่มีการปนกันของสารอื่น ๆ สารพสิ่งในโลกก็เช่นกันเป็นการรวมตัวกันของต่าง ๆ และมีธาตุที่แฝงอยู่ไม่ปรากฏอย่างเด่นชัด การที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเป็นเพราะมีจิต

อภิปรัชญาของเดโมคริตุส (Democritus) ท่านเชื่อว่าความแท้จริงนี้ไม่มีอะไรมากไปกว่าความมีอยู่ของปรมาณูหรืออะตอม ซึ่งมาจากภาษากรีกมีความหมายว่าไม่สามารถแบ่งได้อีกต่อไป และสิ่งทั้งหลายนั้นสามารถแบ่งแยกหรือทอนลงไปได้เรื่อย ๆ สิ่งที่เหลืออยู่คือปรมาณูที่มีขนาดต่างกัน แต่มีวัสดุพื้นฐานเดียวกันเป็นสารที่มีจำนวนอนันต์ ขนาดของปรมาณูเล็กมากจนไม่สามารถรับรู้ด้วยผัสสะ 5 และไม่มีใครสร้างให้เพิ่มขึ้น ไม่มีการสูญหาย ปรมาณูสามารถเคลื่อนที่ไปในช่องว่างจึงทำให้เกิดการรวมและการแยก

แนวคิดอภิปรัชญาของเพลโต (Plato) เป็นเรื่องเกี่ยวกับทฤษฎีว่าด้วยแบบ (Form) หรือมโนคติ (idea) อะไรคือความจริงแท้ อะไรคือธาตุแท้และจุดหมายปลายทางของมนุษย์

อะไรคือความจริงแท้ มีโลกแห่งมโนคติ (world of ideas) หรือโลกแห่งแบบ (Form) ว่าเป็นสิ่งจริงแท้ซึ่งมีอยู่อย่างเป็นอิสระและแยกออกจากโลกเรา นี่ ประสาทของมนุษย์ไม่สามารถรับรู้สิ่งเหล่านี้ได้โดยตรงต้องผ่านการใช้เหตุผลและโลกที่เรารับรู้อยู่นี้เป็นเงาหรือภาพจำลองจากโลกแห่งมโนคติมันจึงเป็นโลกของสิ่งเฉพาะหน่วย อะไรคือธาตุแท้และจุดหมายปลายทางของมนุษย์ ธรรมชาติของมนุษย์มี 2 ส่วนคือจิตและกายจิตเป็นอรรถสารทำหน้าที่บังคับบัญชาการอันเป็นสถานจิตมี 3 ภาคคือ ภาคความอยากหรือตัณหา (Appetitive soul) ภาคน้ำใจ (Spiritual soul) และภาคเหตุผลหรือปัญญา (Rational soul)

แนวคิดอภิปรัชญาของอริสโตเติล (Aristotle) โลกนี้มีจริงหรือไม่ โลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่อะไรคือธาตุแท้และเป้าหมายสุดท้ายของมนุษย์ อริสโตเติลเชื่อว่าความเป็นจริงคือสัต และสัตเป็นสัตเป็นสิ่งที่มิอยู่ เป็นอยู่โดยการที่เราจะเข้าถึงในเรื่องนี้ต้องใช้ปัญญา ซึ่งสัตในความหมายของอริสโตเติลคือ สิ่งเฉพาะหน่วยที่ประกอบไปด้วยส่วนเฉพาะตัว อันได้แก่ ความมีอยู่และส่วนที่ร่วมกับสิ่งอื่น ๆ คือจรสมบัติ (accident) ได้แก่ ปริมาณ คุณภาพ เวลา สถานที่ ความสัมพันธ์ สถานภาพ และติดตั้ง อริสโตเติลได้อธิบายขั้นตอนของการค้นหาสิ่งสากลซึ่งมีการดำเนินเป็นขั้นตอนดังนี้ 1. วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนส่วน 2. ตัดส่วนที่ไม่เหมือนกันทิ้งไป และ 3. นำส่วนที่เหมือนกันมาสังเคราะห์ โลกนี้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อริสโตเติลได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของวัตถุจะเกิดขึ้นได้ต้องมีสาเหตุที่อธิบายด้วยธรรมชาติของวัตถุ อริสโตเติลได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงว่ามีสาเหตุมาจากปัจจัยที่มีความ

เกี่ยวข้อง คือ สสาร (Matter) รูปแบบ (Form) สาเหตุ (Efficient cause) เป้าหมายสุดท้าย (Final cause)

บทที่ 3 แนวคิดอภิปรัชญาสมัยหลังอริสโตเติล

ลัทธิสโตอิก (stoicism) เชื่อว่า แต่เดิมเรามีพระเป็นเจ้าที่เป็นไฟพระองค์ เป็นเหตุผลบริสุทธิ์เป็นตัวการกัมมันต์แล้วไปกระทำต่อสสารซึ่งเป็นตัวการกัมมันต์จึงทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ โลกเรานี้เป็นผลมาจากหลักการดังกล่าวจึงมาจากไฟ และไฟก็ไปเป็นอากาศ น้ำ และดินตามลำดับ ในที่สุดโลกก็ต้องกลับมาสู่ไฟบริสุทธิ์คือพระเป็นเจ้า ในเรื่องมนุษย์นั้นพวกสโตอิกเชื่อว่ามนุษย์ประกอบไปด้วยส่วนกายและจิตอันเป็นส่วนที่ได้รับมาจากไฟอันบริสุทธิ์หรือพระเป็นเจ้า ดังนั้น แนวคิดของสโตอิกเป็นการประนีประนอมแนวคิดต่าง ๆ ของนักปรัชญากรีกคนสำคัญและสำนักต่าง ๆ เช่น เฮราคลิตุส อริสโตเติล สำนักอคาเดมี สำนักไซนิก

แนวคิดอภิปรัชญาของเอพิคิวรัส (Epicurus) เอพิคิวรัสยอมรับในอภิปรัชญาของเดโมคริตุสและลัทธิปรมาณูนิยมที่ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนเป็นสสารซึ่งอยู่ในรูปของปรมาณู หรืออะตอมที่มีขนาดเล็กที่สุดและมีจำนวนอนันต์โดยที่มีรูปร่างแตกต่างกันไป อะตอมเหล่านี้มีมาแต่เดิม ไม่มีการเกิดขึ้นใหม่ไม่มีการสูญสลายไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะตอม แต่ละอะตอมเป็นเชิงเดี่ยว ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น ไม่มีรส ไม่มีเสียง ไม่เย็น ไม่ร้อนเพราะล้วนเป็นสิ่งที่สมมุติที่อารมณ์กระทบที่ประสาทของเรา สำหรับเรื่องพระเป็นเจ้านั้น เอพิคิวรัสปฏิเสธการมีอยู่ของพระเป็นเจ้าและไม่ยอมรับว่าพระเป็นเจ้าควบคุมธรรมชาติ อีกทั้งไม่มีอำนาจในการควบคุมมนุษย์ เพราะถ้ามีพระเป็นเจ้าจริงแล้วพระเป็นเจ้าต้องเป็นสสาร

แนวคิดอภิปรัชญาของพลอไทมัส (Plotinus) มนุษย์เชื่อว่ามิใช่พระเป็นเจ้าเป็นสิ่งสูงสุดที่มีเพียงองค์เดียวพระองค์เป็นองค์เอกะ ที่อยู่พ้นจากการรับรู้ของมนุษย์ ผัสสะทั้ง 5 ของมนุษย์มีสมรรถภาพที่ต่ำ แม้แต่ภาษาของมนุษย์ก็ไม่สามารถที่จะบรรยายได้ว่าพระองค์เป็นแบบใด เป็นสิ่งที่ยากที่จะเข้าใจด้วยภาษา พลอไทมัสให้ความสำคัญในเรื่องจิตและมีการวางแบบแนวคิดของเพลโตให้มีการประสานความคิดระหว่างปรัชญากับศาสนา และมีระบบขั้นตอนในการอธิบายอย่างปรัชญา

บทที่ 4 แนวคิดอภิปรัชญาสมัยกลาง

นักบุญออกัสติน (Saint Augustine) เชื่อว่า พระเป็นเจ้าเป็นอันติเมสัจจะหรือความจริงแท้ที่มีความสมบูรณ์อย่างที่สุด ความจริง ความดี ความงาม และความบริสุทธิ์ มีอยู่ในพระองค์จะขาดสิ่งใดไปไม่ได้ เพราะมิฉะนั้นจะไม่สามารถเรียกได้ว่ามีความสมบูรณ์ และสิ่งที่สมบูรณ์ต้องมีอยู่อย่างสมบูรณ์ มาตรฐานมีความบริสุทธิ์และเป็นนิรันดร์ จึงจะเป็นพระเป็นเจ้าผู้ประทานความจริงนิรันดร์

นักบุญ ทอมัส อไควนัส (Saint Thomas Aquinas) ใช้วิธีการสงสัย ไม่แน่ใจว่าจะตอบอย่างไรที่จะได้คำตอบที่น่าเชื่อถือ ไม่มีเหตุผลมาในการอธิบายความมีอยู่ของพระเป็นเจ้าว่าพระองค์เป็นสิ่งที่มิได้อยู่จริงโดยเสนอข้อพิสูจน์ไว้ 5 ประการคือ 1. การเคลื่อนที่ 2. สาเหตุ 3. ภาวะจำเป็น 4. ความสมบูรณ์ และ 5. ระเบียบของจักรวาล

บทที่ 5 แนวคิดอภิปรัชญาสมัยใหม่

ระยะเวลาสมัยใหม่นิยมแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

1. ระยะเวลาแห่งการฟื้นฟูปรัชญากรีกและโรมันจนกระทั่งถึงช่วงระยะเวลาของปรัชญาฮูม (Hume) ระยะเวลาในที่นี้จะกล่าวถึงคือ โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) สปิโนซา (Spinoza) และจอร์จ เบิร์กเลีย (George Berkeley)

แนวคิดอภิปรัชญาของฮอบส์ คือสสารเท่านั้นที่มีอยู่จริงและเป็นจริง เป็นรูปธรรมที่เห็นและรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส สรรพสิ่งในโลกจึงอธิบายได้ด้วยสสารและความมีอยู่ของสสารอยู่ภายใต้กฎฟิสิกส์ อภิปรัชญาของฮอบส์ จึงมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเป็นสาเหตุและลักษณะของกายภาพอันเป็นวัตถุที่มีรูปร่าง ฮอบส์ ได้จำแนกลักษณะของกายภาพออกเป็น 3 ประเภทคือ 1. กายภาพของมนุษย์ 2. กายภาพทางฟิสิกส์ เช่น พวหิน ดิน ทราย และ 3. กายภาพทางการเมือง

อภิปรัชญาของสปิโนซา (Spinoza) ให้ความสำคัญมากในเรื่องพระเป็นเจ้า พระเป็นเจ้าเป็นเรื่องแรกที่ท่านได้พูดถึงปัญหาเกี่ยวกับธรรมชาติและการมีอยู่ของพระองค์ ท่านคิดว่าถ้าทุกคนเข้าใจในเรื่องนี้ก็จะนำไปสู่ข้อสรุปในการกล่าวถึงโลก มนุษย์และพระเป็นเจ้า ในความคิดของสปิโนซาพระเป็นเจ้ามิได้เป็นบุคคลที่มีตัวตนหรือเป็นผู้สร้างโลกตามความหมายในคัมภีร์ของยิวและคริสต์ พระเป็นเจ้าในมุมมองของสปิโนซาเป็นสสาร (Substance) หรือแก่นแท้ที่มีอยู่หนึ่งเดียว อันประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่นับจำนวนไม่ถ้วนและคุณลักษณะแต่ละอย่างก็แสดงถึงสารถะอันเป็นนิรันดร์ และปราศจากขอบเขต พระองค์ทรงเป็นสาเหตุของสรรพสิ่ง ทรงอยู่ได้ตามลำพังโดยไม่พึ่งพาสิ่งอื่นใด และทรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง พระเป็นเจ้าจึงเป็นสัต (Being) ที่เป็นอนันตกาลมีอยู่ในทุก ๆ สิ่ง พระองค์มิได้สร้างทุกสิ่งขึ้นมาพร้อมกัน แต่ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากการหลั่งไหลจากธรรมชาติของพระองค์ ดังนั้นจึงมีอยู่จริงในพระองค์

แนวคิดอภิปรัชญาของเบิร์กเลีย (Berkeley) ความรู้เกิดจากประสบการณ์แต่เป็นประสบการณ์ทางจิต ตรงประเด็นนี้นำไปสู่การศึกษาค้นคว้าไปไกลจนสุดขีดถึงกับเป็นที่รู้จักกันว่าท่านเป็นเอกสารนิยม (immaterialist idealism) ที่เชื่อว่ามีสิ่งที่เป็นแก่นแท้หรือสสารของสรรพสิ่งมีเพียงหนึ่งและมีลักษณะเป็นกิจ ประโยคคำพูดของท่านที่สนับสนุนในเรื่องนี้ได้ดีคือ to be is to be perceived ซึ่งหมายความว่าสิ่งที่เป็นอยู่คือ สิ่งที่ถูกรับรู้หรือสิ่งทั้งหลายมีอยู่ เป็นอยู่ได้เพราะมีการรับรู้ ท่านคิดว่าโลกนี้เกิดจากจิตที่มีการรับรู้ เบิร์กเลีย เชื่อว่ามีพระเป็นเจ้าและทุกอย่างมีอยู่ได้ก็เพราะมีพระเป็นเจ้าทรงรับรู้สรรพสิ่ง จึงไม่สามารถมีอยู่ได้อย่างอิสระและเราก็ไม่สามารถรู้อะไรได้หากสิ่งนั้นมีได้อยู่ในจิต มันต้องอยู่ในจิตของเราหรือไม่ ก็ของใครคนใดคนหนึ่ง สิ่งที่เราารู้ได้โดยตรงคือมโนภาพ (idea) ฉะนั้น ความมีอยู่ของสิ่งใดก็ตามมีอยู่เพียงเท่าที่รับรู้ได้เท่านั้น

2. ระยะเวลาปรัชญารูสโซ (Rousseau) จนกระทั่งถึงสมัยปัจจุบัน คือ คานท์ (Immanuel Kant)

เฮเกิล (Hegel) โชเพนเฮาเออร์ (Arthur Schopenhauer) แบร์กซง (Henri Bergson) และมาติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger)

แนวคิดอภิปรัชญาของคานท์ (Immanuel Kant) คานท์คิดว่าความรู้ที่ ต้องอาศัย กระบวนการทำตามแบบวิทยาศาสตร์และความรู้ที่ ต้องอาศัยความสามารถในการคิดความรู้เหล่านี้ต่าง เป็นโครงสร้างของพุทธิปัญญาจึงไม่ถือว่าให้ความรู้ที่ตรงกับความเป็นจริงภายนอกได้ สิ่งที่มีอยู่ซึ่งท่าน เรียกความเป็นจริงนี้ว่า นูมินา(noumena) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่ในตนเอง (thing in itself) เมื่อผ่าน โครงสร้างของพุทธิปัญญาเราไม่รู้ว่ามีสมรรถภาพของผู้ที่มีปัญญาจะมีการบิदनความเป็นจริงอย่างไร ก่อนที่จะมาปรากฏในสิ่งที่คานท์เรียกปรากฏการณ์เท่าที่ปรากฏแก่ผัสสะนี้ว่าฟิโนมินา (phenomena) กลไกของพุทธิปัญญาหรือสมรรถภาพของปัญญาที่คานท์คิดมี 2 ชั้นคือ 1. แบบบริสุทธ์แห่งความรู้สึก (pure form of sensibility) 2. แบบบริสุทธ์แห่งความเข้าใจ (pure form of understanding) คานท์ กล่าวถึงโลกที่มีความสำคัญ 2 สภาวะคือ 1. โลกที่เป็นจริงในตัวเองเป็นโลกที่เราไม่สามารถรู้ได้ และ 2. โลกแห่งประสบการณ์ เป็นโลกที่เรารับรู้ด้วยตัวเราเอง

แนวคิดอภิปรัชญาของเฮเกิล (Hegel) กล่าวว่า ความเป็นจริงนั้นเป็นสิ่งที่มียู่จริง ไม่มีการ แบ่งแยกแต่เป็นสิ่งที่มียู่เพียงหนึ่งเดียวนั้นคือจิต ซึ่งเป็นพลังรวมที่ดิ้นรนวิวัฒน์ในหน่วยย่อยทั้งหลาย จึงมีความรู้สำนึกในตัวเองและเป็นสิ่งที่ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีอะไรมาจำกัดขอบเขต และความสำนึกนี้รู้ ต่างเป็นสิ่งเดียวกันนั้นคือเป็นจิตที่ไม่หยุดนิ่ง แต่วิวัฒน์แบบค่อยเป็นค่อยไปอย่างคงที่และปรากฏตัวใน รูปแบบของมันเอง กระบวนการที่แสดงออกซึ่งการเคลื่อนที่เป็นสภาวะโครงสร้างทั้งสามภาวะนี้มีความสัมพันธ์กันคือ 1. ความรู้พื้นฐาน (thesis) 2. ภาวะขัดแย้ง (antithesis) และ 3. ภาวะสังเคราะห์ (synthesis) แนวคิดอภิปรัชญาของเฮเกิลเป็นจิตนิยม กล่าวได้ว่าจิตนิยมแบบเข้มข้นสุดขีดที่เห็นว่าสรรพสิ่งเป็นจิตที่ไม่หยุดนิ่ง แต่เคลื่อนไปตลอดเวลาและเปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์โดยมีเป้าหมาย คือองค์สัมพัทธ์ (The Absolute)

แนวคิดอภิปรัชญาของโชเพนเฮาเออร์ (Schopenhauer) ได้กล่าวถึง เจตจำนงไว้ว่า เจตจำนงแสดงออกซึ่งพลังงานบริสุทธ์ โดยไม่มีอะไรมาผลักดัน ไม่ว่าจะเป็น กาลหรือเวลา กฎสาเหตุ หรือกฎใด ๆ เจตจำนงจึงมีความเป็นอิสระ และมีการดิ้นรนตลอดเวลา ทุกสิ่งที่มองเห็นและทุกสิ่ง ที่ปรากฏในเอกภพ ล้วนเป็นการแสดงออกของเจตจำนงในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับต่ำที่สุด คือ สิ่งไม่มีชีวิตสูงขึ้นมาอีกคือ พืช สัตว์มนุษย์ เป็นไปตามลำดับ

อภิปรัชญาของเซอร์เร็น อาปี คีร์เคกอร์ด (Soren Aabye Kierkegaard) คีร์เคกอร์ดวิเคราะห์ อติภาวะโดยแบ่งเป็น 3 ระดับมีดังนี้ 1. ระดับสุนทรียะ เป็นขั้นพื้นฐานของอติภาวะที่พอใจกับ ความสุขที่มาจากผัสสะและสัญชาตญาณ 2. ระดับจริยะ อติภาวะที่ยอมรับกฎเกณฑ์และคุณค่าทาง ศีลธรรม และ 3. ระดับศาสนา เป็นขั้นตอนของภาวะที่พ้นจากความกลัวและความวิตกกังวลเพราะไม่มี การยึดมั่นอะไรอีกไม่ว่าจะเป็นกฎสังคมหรือกฎศีลธรรม อภิปรัชญาของคีร์เคกอร์ด มีความสัมพันธ์เป็น

สายเดียวกับแนวคิดทางความรู้และจริยศาสตร์ แนวคิดปรัชญาของท่านจึงไม่ใช่การสร้างระบบปรัชญาที่ใช้ตรรกศาสตร์เป็นพื้นฐาน หากแต่เป็นปรัชญาที่ต้องการให้มนุษย์ทุกคนสามารถเข้าถึงความมีอยู่ของตนเองด้วยตนเอง เพราะอธิบายภาวะเป็นเรื่องสำคัญ เป็นความรู้พื้นฐานที่ทุกคนต้องรู้ จึงสรุปว่ามนุษย์ไม่ใช่মনคติแต่เป็นสิ่งที่มียู่ เป็นอัตถิภาวะ ฉะนั้น ความเป็นจริงคืออัตนัยภาพ (Truth as subjectivity)

อภิปรัชญาของอ็องรี ลูย แบร์กซง (Henri Bergson) เป็นเอกนิยม (monism) แบบชีวิตนิยม (Vitalism) โดยพิจารณาจากการยอมรับช่วงเวลาที่พลังทะยานแห่งชีวิตเป็นแก่นแท้ของสรรพสิ่ง และทำให้สิ่งทั้งหลายทั้งปวงต้องทะยานเคลื่อนไปอย่างไม่มีจุดจบ การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นในด้านที่มีคุณภาพสูงขึ้น การดิ้นรนอย่างต่อเนื่องนี้ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ช่วงเวลาที่แท้จริงของแบร์กซงเป็นสิ่งที่วัดไม่ได้ ไม่มีจุดจบ เป็นประสบการณ์อย่างมีเสรีที่จะทะยานขึ้นสูงไปเรื่อย ๆ การที่แบร์กซงไม่ให้ความสำคัญของเหตุผลน่าจะเป็นเพราะว่าสังคมในสมัยของท่านเน้นการใช้เหตุผลในการเสนอความจริงและนักคิดทั้งหลายต่างก็ใช้เหตุผลในการหักล้างกันเอง แนวคิดของแบร์กซง มีคุณประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต คือ 1. ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะหมุนไปตามกระบวนการเปลี่ยนแปลง 2. ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตนเองเข้าหาช่วงเวลา 3. ทำให้เกิดการเรียนรู้อยู่เสมอ 4. ทำให้มองโลกในแง่ดี 5. ทำให้เกิดแง่คิดในด้านความร่วมมือระหว่างวิทยาศาสตร์และปรัชญา 6. ทำให้เป็นมนุษย์ที่มีพลังและมีความร่าเริง และ 7. ทำให้เกิดแรงบันดาลใจต่อนักคิดต่าง ๆ ที่ต้องการอิสรภาพทางความคิด

แนวคิดอภิปรัชญาของมาติน ไฮเดกเกอร์ (Heidegger) ไฮเดกเกอร์ คิดว่าสัจเป็นสิ่งที่มียู่จริง แต่มีขอบเขตตามกาลและอวกาศที่มีอยู่จริง เมื่อสัจถูกกำหนดโดยช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่งจะมีสถานภาพเป็นภวนต์ย่อย ซึ่งไฮเดกเกอร์ เรียกว่าดาร์ไซน์ (Dasein) อันเป็นภาษาเยอรมันที่มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษว่า Being there หมายถึง มนุษย์ ซึ่งไม่ผิดแต่ต้องทำความเข้าใจก่อนว่าไม่ใช่มนุษย์ในความหมายทั่วไป แต่ในความหมายทางภววิทยา มนุษย์ในฐานะผู้รู้การมีอยู่ของตนเองและของสรรพสิ่งนั้นคือ Dasein หมายถึงการมีอยู่หรือการดำรงอยู่ หรืออัตถิภาวะ (Existence) โครงสร้างสำคัญของ Dasein มี 3 ประการคือ 1. สภาวะที่เป็นจริง คือ Dasein เป็น Being in the world 2. สภาวะความมีอยู่ และ 3. สภาวะตกต่ำ (Fallenness)

บทที่ 6 ปัจฉิมบท

อภิปรัชญาในฐานะที่เป็นสาขาหนึ่งในวิชาปรัชญา น่าจะนำมาใช้ได้ในการให้แง่คิด และข้อสำคัญคือช่วยให้มนุษย์เล็งเห็นถึงปัญหาที่เป็นพื้นฐานที่สุดของโลกและชีวิต เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ทางความคิดและจิตวิญญาณซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน ทำให้มีความรู้ความสามารถในการเข้าใจอะไร ๆ ได้อย่างชัดเจนขึ้น เพราะอภิปรัชญามีหลักการสำคัญคือ การค้นหาสิ่งที่พื้นฐานที่สุดโดยลงลึกถึงรากเหง้าของสิ่งต่างๆ ทำให้มีความสามารถในการวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ ได้อย่าง

ละเอียดและเป็นขั้นตอน ทำให้มีความสามารถในการใช้เหตุผลโต้แย้งโดยยืนยันทันทีในแนวคิดของตนได้อย่างมั่นใจ ยังประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ในทัศนะของผู้วิจารณ์หลังจากได้อ่านหนังสือเรื่อง “อภิปรัชญา Metaphysics” เขียนโดย วานิดา ขำเขียว จบแล้ว มีข้อวิจารณ์และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ

1. จุดเด่น หนังสือเรื่อง “อภิปรัชญา Metaphysics”

ประเด็นแรก เนื้อหาเป็นการเสนอเนื้อหาแนวคิดทางอภิปรัชญาตั้งแต่แรกเริ่มของกรีกจนถึงอภิปรัชญาของมาติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) ซึ่งผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ไม่เพียงนำเสนอประเด็นหลักของอภิปรัชญาของแต่ละท่านเท่านั้น หากแต่ยังได้นำเสนอชีวประวัติย่อทำให้สามารถเข้าใจบริบท บรรยากาศ สภาพแวดล้อมของบุคคลที่เป็นส่วนหนึ่งที่หล่อหลอมให้ก่อเกิดแนวคิดทางด้านอภิปรัชญาของตนได้เป็นอย่างดีและผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงอย่างเข้าใจถึงแนวคิดทางด้านอภิปรัชญาของนักปรัชญาท่านนั้น ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สอง เนื้อหามีความกระชับกระชับรัดในการทำความเข้าใจในแต่มุมทางด้านอภิปรัชญา และบางครั้งมีการใส่วงเล็บภาษาอังกฤษไว้ด้วยทำให้เพิ่มทักษะในการทำความเข้าใจในแง่ของภาษาของต้นฉบับมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หนังสือเรื่อง “อภิปรัชญา Metaphysics” เล่มนี้

ประเด็นแรก หนังสือเล่มนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดทางอภิปรัชญาที่เป็นสาขาหนึ่งของการศึกษาทางด้านปรัชญาที่เรียกว่าปรัชญาบริสุทธิ์ ซึ่งถ้าหากผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงข้อโต้แย้งที่นำไปสู่การชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องในข้อเสนอของแต่ละทฤษฎีว่าเป็นอย่างไรบ้าง อาจจะทำให้เห็นถึงความโดดเด่นและจะสามารถเป็นการเชื่อมโยงให้เห็นถึงพัฒนาการหรือการต่อยอด เสริมต่อกันได้ดีมากยิ่งขึ้นผ่านการไล่เรียงแนวคิดอภิปรัชญาที่ผู้เขียนได้ไล่เรียงมาจากอดีตถึงสมัยใหม่มาถึงมาติน ไฮเดกเกอร์ (Heidegger)

ประเด็นที่สอง หนังสือเล่มนี้เนื้อหาครอบคลุมเฉพาะอภิปรัชญาของนักปรัชญาสายตะวันตกเท่านั้น ดังนั้น การใช้ชื่อหนังสือควรจะเป็น “อภิปรัชญาตะวันตก” ซึ่งจะเป็นการสื่อความหมายได้จำเพาะที่ชี้ชัดถึงเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือได้มากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สาม หนังสือเล่มนี้เหมาะแก่ผู้ที่ยังไม่มีพื้นฐานทางด้านปรัชญา โดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษาทางด้านปรัชญาหรือผู้ที่สนใจทางด้านปรัชญา แต่ยังไม่สามารถเข้าถึงตัวบทในโลกของภาษาอังกฤษได้ หนังสือเล่มนี้พอเป็นเข็มทิศทางปรัชญาเบื้องต้นที่จะสามารถทำให้เข้าใจแนวคิดทางด้านอภิปรัชญาของนักปรัชญาในสำนักและยุคต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

วนิดา ขำเขียว. (2563). *อภิปรัชญา Metaphysics*. ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อก.